

*Ярмак В.С., студентка
Радзівілл О.А., професор
Національний авіаційний університет, м. Київ*

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ РЕФОРМ В УКРАЇНІ НА ПРИКЛАДІ УГОДИ ПРО АСОЦІАЦІЮ

Україна прагне бути активним учасником міжнародного співробітництва, беручи участь у більш ніж 3 тисячах міжнародних договорів [1] та роботі близько 80 міжнародних організацій [2]. Особливо важливим для України став євроінтеграційний напрям, вперше закріплений ще Угодою про партнерство і співробітництво 1994 р. [3].

Проте успадковані від СРСР протиріччя, гострота яких значно посилилася в перехідний між століттями і тисячоліттями період, надає євроінтеграційним прагненням України невитриманості в часі та стосовно різних регіонів і соціальних груп [4, с.58]. Прикладом дій влади всупереч очікувань суспільства став і зрив підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС (далі Угода) на саміті Східного партнерства у Вільнюсі (листопад 2013 р.), що мало наслідком всенародний протест і наступні події, які прискорили підписання й ратифікацію Угоди у Верховній Раді та Європарламенті.

Угода набула чинності 1 вересня 2017 року, через три місяці після останньої ратифікації в ЄС (Нідерланди), вона вважається найбільшим за обсягом і тематичним охопленням міжнародно-правовим договором, ратифікованим Україною або укладеним Європейським Союзом з третьою країною [5]. Передбачена в ній поглиблена та всеохоплююча зона вільної торгівлі між Україною та ЄС формує правову основу для подальшої лібералізації руху між Україною та ЄС товарів, послуг, капіталів та робочої сили. Політична асоціація відкриває перспективи спільної безпековою політики,

активізує рух з очищення влади від корупційних схем, а суспільства – від корумпованих державних органів [6].

Проте на прикладі Угоди можна констатувати, що інерція моделей корумпованої влади ще дається взнаки, а мотивації офіційних представників України ще дуже слабо координуються з мотиваціями українського народу, що, в свою чергу, обумовлює низький рівень корисності їх діяльності та істотно знижує можливості, які дає нам євроінтеграція. Так, вкрай важливі для України питання експорту сільськогосподарської продукції, які вона, будучи віднесеною СОТ до країн, що розвиваються, могла б відстоювати окремо і на пільгових умовах, в Угоді розглядаються з-поміж загальних питань Розділу IV «Торгівля і питання, пов'язані з торгівлею», при цьому в Угоді зафіксоване право ЄС залишити за собою свої пільгові зобов'язання, передбачені статтею 5 Угоди про сільське господарство [6, п.1. ст. 40], тоді як для України лише вказуються терміни, за які вона зобов'язана усунути будь-які відступи від загального розкладу поступок.

Також в тексті Угоди звертає на себе увагу детальне викладення стосовно багатьох питань співробітництва – положень про контроль і відповідні санкції Сторін. Наприклад, в Частині 5 «Адміністративне співробітництво та співробітництво з третіми країнами» визначено, що коли одна з Сторін переконується в нездатності іншої Сторони забезпечити адміністративне співробітництво або відчуває наявність незаконних дій чи шахрайства з боку іншої Сторони, вона може тимчасово призупинити дію відповідного преференційного режиму [6, п. 2. ст. 37]. Зрозуміло, що ці вимоги для Сторони з непрофесійними, корумпованими і безвідповідальними посадовцями роблять її потенційно приреченою на постійні збитки і нерівні умови торгівлі.

З іншого боку, в Угоді часто згадується про зусилля України з адаптації до *acquis* ЄС (двадцять разів тільки в тексті самої Угоди, не рахуючи додатків) [7, с. 70]. Натомість в Лісабонському договорі, де консолідовано в нових редакціях два договори (Про Європейський Союз і Про функціонування Європейського Союзу) посилення на європейське *acquis* зустрічається всього один раз (7, р. 4, art. 10) і ще два рази – в сенсі «Schengen *acquis*»: в тексті (р. 3, art. 69 F) і Протоколі про перехідні положення (р.5, art. 10) [8]. В зв'язку з цим складається враження про не зовсім стриманий у демонстрації зусиль підхід української сторони до процесу укладення тексту Угоди, що має зворотною стороною формальний підхід до основної мети цього процесу – з максимальною ефективністю використати його на користь України.

Європейські цінності, з-поміж яких власна гідність і повага до гідності інших є ключовою, слід робити дієвими в міжособистісних відносинах та відносинах влади і громадян. Якщо *acquis* ЄС у вузькому сенсі – це два установчі договори; бл. 14 тис. актів вторинного права та 9 тис. рішень Суду ЄС, то у широкому сенсі – це спільний доробок західної правової традиції, що охоплює афінську демократію і римське право, право самоврядних міст і професійних корпорацій середньовіччя, принцип верховенства права і принципи конституціоналізму, ідею громадянського суспільства і «людський вимір» ОБСЄ, філософію справедливості і моральний імператив Канта,

відповідно до якого людина не може бути зняряддям, а тільки метою, та інші здобутки філософії і наук про людину, які за «залізною завісою» залишалися незасвоєними переважною більшістю населення пострадянських суспільств і без розуміння яких реформи в Україні не матимуть успіху [4, с.73].

Список використаних джерел:

1. Реєстр обліку міжнародних договорів. [Електронний ресурс], – Режим доступу: <http://www.drs.gov.ua/regulations-category/reustr-obliku-mizhnarodnyh-dogovoriv/>
2. Єдиний державний реєстр Міжнародних організацій, членом яких є Україна. [Електронний ресурс], – Режим доступу: <https://mfa.gov.ua/ua/about-ukraine/international-organizations/io-register>
3. Угода про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами: Міжнародний документ від 14 червня 1994 року. [Електронний ресурс], – Режим доступу: // http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/998_012
4. Радзівілл О. А., Єрко Г. Г. Соціальна зумовленість динаміки євроінтеграційних реформ в Україні. // Challenges and prospects for the development of legal systems in Ukraine and EU countries: comparative analysis: collective monograph. Riga : Izdevniecība “Baltija Publishing”, 2019. Volume 2. – P. 58-75
5. Урядовий портал: Угода про асоціацію між Україною та ЄС – Джерело доступу: <https://www.kmu.gov.ua/ua/diyalnist/evropejska-integraciya/ugoda-pro-asociaciu>
6. Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом від 21 березня / 27 червня 2014 року. [Електронний ресурс], – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>
7. Radzivil O.A., Myronets O.M. Acquis communautaire of the european law in a narrow and wide interpretation /// О.А. Радзівілл, О. М. МIRONETS // Теорія та практика адаптації законодавства України до законодавства ЄС:[матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, 8 червня 2018 року / за ред. проф. Р.С. Мельника, відпов. ред. к.ю.н. Л.Ю. Малюга. К.: Видавничий дім «Гельветика», 2018. – С.69-72
8. Treaty of Lisbon amending the Treaty on European Union and the Treaty establishing the European Community» [Електронний ресурс], – Режим доступу: «<https://europa.eu>».